

CSPE Ceacht 5: Ithir Faoi Chosaint agus Bithéagsúlacht

Nasc curaclaim

Coincheapa – Maoirseacht, Cearta agus Freagrachtaí, Idirspleáchas

Aonad 2 Pobal

Eco Eye Gearrthóga scannáin agus cleachtaí tuisceana – Ithir faoi chosaint agus bithéagsúlacht

- An Bhoirinn a chosaint
- Bithéagsúlacht inár bportaigh
- Bithéagsúlacht inár bhfarraigí
- Bithéagsúlacht inár bhforaoiseacha

Is féidir leat breathnú ar na gearrthóga ar fad i dteannta an ranga, nó na cinn is mó is ábhartha do do cheantar féin a roghnú, nó fós na cinn is mó is spéis leis an ngrúpa. **(NB. Soláthraítear cleachtaí tuisceana mar PDF ar leith do gach gearrthóg. Ba cheart duit na cinn a bheidh in úsáid agat leis an gceacht seo a roghnú agus a phriontáil roimh ré)**

Aidhmeanna

- Tuigfidh daltaí a thábhachtaí is atá bithéagsúlacht agus limistéir aiceanta áilleachta don phobal áitiúil, mar chonláiste, don turasóireacht agus ó thaobh an chaomhnaithe de.
- Tuigfidh daltaí gur féidir le húsáidí éagsúla teacht salach ar a chéile (gur féidir le cuairteoirí i gceantar, mar shampla, díobháil a dhéanamh do ghnáthóga, d'ainmhithe nó do phlandaí a bheadh leochaileach).
- Gheobhaidh na daltaí tuiscint ar éagsúlacht an lucht leasmhara (cuairteoirí, gnó áitiúil, an pobal áitiúil agus an stát) a bhfuil ról acu i gcosaint agus i mbainistiú na bithéagsúlachta agus na limistéar aiceanta áilleachta.

An topaic a chur i láthair

Téarma is ea “bithéagsúlacht” atá in úsáid chun cur síos a dhéanamh ar éagsúlacht na beatha. Cuimsíonn an téarma sin an éagsúlacht laistigh de speiceas, idir speicis agus in éicea-chórais. Is féidir le staid na bithéagsúlachta in Éireann go leor a insint dúinn faoi staid na timpeallachta, toisc go mbíonn tionchar ag nithe a tharlaíonn i dtimpeallachtaí ar tír, san aer agus san uisce ar an mbithéagsúlacht. Déanann an bhithéagsúlacht sinn a chosaint agus a chothú, mar shampla, toisc go gcuireann sí bia, breosla, snáithín agus leigheasanna ar fáil dúinn, agus tugann pléisiúr agus spreagadh dúinn (mar bhonn do chuid mhór dár dtionscail turasóireachta agus áineasa), agus trí réimse leathan seirbhísí éagsúla éicea-chórais (mar shampla, mar shampla, i dtimthriall agus i stóráil carbóin, i dtimthriall cothaitheach agus maidir le cothabháil na torthúlachta san ithir).

Ábhair

- Cruinnigh faisnéis/bileoga ar bith ina ndéantar fógraíocht faoin gceantar áitiúil/faoi chonláistí sa cheantar. Ba cheart go mbeadh fáil ar a leithéidí ón oifig áitiúil turasóireachta nó ón leabharlann áitiúil. I gcás nach mbíonn fáil ar a leithéidí, iarr ar na daltaí ransú smaointe a dhéanamh i dtaobh na gconláistí áitiúla ar fad (leid: tránna, faillte, páirceanna náisiúnta, anaclanna dúlra), nó faoi na láithreáin conláistí is cóngaraí dá bhfuil bileoga ar fáil.

Modh

- Abair leis na daltaí breathnú ar na hábhair agus iarr orthu plé i bpéirí a dhéanamh faoi na fáthanna go bhfuil na cúrsaí sin tábhachtach don cheantar áitiúil.
- Scríobh síos na príomhphointí den phlé.

An topaic a chioradh

- Breathnaigh ar na gearrthóga ar fad, nó ar chuid acu, agus comhlánaigh na cleachtaí tuisceana.
- Cruthaigh póstaer nó cum slughairm maidir le bithéagsúlacht a chaomhnú.

Gníomhaíochtaí leantacha

Obair a mholtar mar obair baile

- Cuardaigh faisnéis maidir le láithreáin faoi chosaint i do cheantar féin agus faigh amach cén fáth go bhfuil siad faoi chosaint. Is féidir leat Anaclanna Dúlra, Páirceanna Náisiúnta agus Limistéir Speisialta Caomhantais (SACanna) a chuardach ar www.npws.ie.

Gníomhaíochtaí eile i seomra an ranga

Gníomhaíochtaí taighde/taiscéalaíochta

- Déan fíricí a fhionnadh maidir le speiceas tearc nó leochaileach d'ainmhí nó de phlanda Éireannach atá i mbaol agus faigh amach cén fáth go bhfuil sé i mbaol – tabhair tuairisc don rang. Cad iad na bagairtí is coitianta dár mbithéagsúlacht? Is féidir tuilleadh eolais a fháil ar www.epa.ie sa rannóg “Tusa agus an Timpeallacht”, ar www.biodiversityireland.ie nó ar www.npws.ie
- Cad atá ar siúl i do cheantar áitiúil féin chun an bhithéagsúlacht a chaomhnú?
- Tabhair cuairt ar Anaclann Dúlra nó ar Pháirc Náisiúnta.
- Tá léarscáileanna idirghníomhacha ar an suíomh idirlín atá ag an Ionad Náisiúnta le Sonraí Bithéagsúlachta i bPort Láirge www.biodiversityireland.ie maidir le láithreáin faoi chosaint agus maidir le speicis faoi chosaint agus lear mór eolais reatha i dtaobh na bithéagsúlachta: cuardaigh do cheantar féin ann.
- Tabhair cuireadh d’urlabhraí as grúpa áitiúil caomhnaithe, mar shampla, Cairde Éanlaith Éireann, nó Oifigeach Bithéagsúlachta nó Oidhreachta d’Údarás Áitiúil teacht chun caint le do rang i dtaobh na bithéagsúlachta. Tá liosta oifigeach ar fáil ar <http://www.heritagecouncil.ie/county-heritage-services/contacts/biodiversity-officers/>

Obair i ngrúpaí/gníomhaíochtaí díospóireachta

- Reáchtáil díospóireacht i seomra an ranga faoin rún: “Ní cúram domsa an bhithéagsúlacht”

Gníomhaíochtaí ionsamhlúcháin

- Ardaigh ceist thábhachtach maidir leis an mbithéagsúlacht/maidir le caomhnú acmhainní aiceanta i do cheantar féin.
- Eagraigh feachtas chun an limistéar seo a chosaint – beidh ort cathaoirleach, rúnaí agus oifigeach caidrimh phoiblí a cheapadh chuige sin. Cé hiad na dreamanna ar a mbeidh tú ag díriú, agus cén fáth?

Tionscadail a mholtar mar ghníomhaíochtaí dob fhéidir a dhéanamh

- Bithéagsúlacht i do scoil féin – Is féidir leat crainn agus plandaí dúchais Éireannacha a chur chun níos mó éan, feithidí agus ainmhithe a mhealladh isteach i dtailte do scoile, mar thaca leis an bhfiadhúlra. Is féidir tuilleadh eolais a fháil, ach cuairt a thabhairt ar:
- www.birdwatchireland.ie
- www.crann.ie
- <http://www.batconservationireland.org/>
- www.cvi.ie
- www.askaboutireland.ie

